

Egy szó helyett kétezer

VISSZHANG - XLIX. évfolyam 6. szám, 2005. február 11.

"A mi állásfoglalásunk csak az lehet, hogy a törvényes eljárásnak szabad folyást kell engedni." (Kádár János az ellenzékkal való bánásmódról, 1986. július 1.) "Nekünk nincs időnk elemezni. Nemzetvédelemnek fogjuk fel mindazt, amit teszünk." (Boross Péter a beutazási korlátozásokról, 1992. március 25.)

Kedves Géza!

Írásod jó alkalom arra, hogy megpróbáljam elmondani Neked valamint az ÉS olvasóinak, akiknek a többsége feltehetőleg egyetért az írásoddal, hogy miért vállalta el a Magyar Helsinki Bizottság a Szálasi eszméit hirdető Bácsfi Diána jogi védelmét az ellene indult fegyelmi eljárásban [Komoróczy Géza: Mit védjenek a liberálisok, ÉS, 2005/5. - a szerk.]. Cikkedre több szinten lehet válaszolni: megpróbálok röviden utalni valamennyi feleletet igénylő kérdésre.

1) A Bizottság és az ügyvéd: a Magyar Helsinki Bizottság jogvédő szervezet. A jogvédelemnek számos módszere van, egyedi ügyekben azonban a legfontosabb az ügyfélnek nyújtott jogi segítség. Bíróság előtt az ügyfelet (főszabályként) csak ügyvéd képviselheti, ügyvéd viszont nem lehet munkaviszonyban, függő helyzetben. A Bizottsággal együttműködő ügyvédek így szerződésben állnak szervezetünkkel: e szerződés keretében látják el - az ügyfél meghatalmazása alapján - a jogi képviseletet. Az MHB demokratikus, mondhatnám "bázisdemokratikus" szervezet, a munkánkkal kapcsolatos kérdéseket a tizennégy állandó munkatárs részvételével szoktuk heti rendszerességgel megvitatni. Kétes esetekben együttesen döntünk arról is, indokolt-e, szükséges-e elvállalni egy ügyfél képviseletét. Bácsfi Diána ügyében a szokásosnál hosszabb vitára került sor. E vita azonban nem annyira egyes munkatársak között, inkább az egyes munkatársakban alakult ki. Védjük-e az alapvető szabadságjogokat egy olyan ember esetében, aki azt hirdeti, hogy ellensége ezeknek a szabadságjogoknak?

Kárpáti József, aki Bácsfi Diána képviseletét ellátja, személyesen nekem szegezte a kérdést: "Védjek-e valakit, aki ha tehetné, téged Auschwitzba, engem Birkenaubába küldene?" Végül úgy határoztunk, hogy az ügyvéd átnézi a Bácsfi ellen indított fegyelmi eljárás anyagát, majd szakmai megfontolások alapján dönt arról, hogy vállalja-e a képviseletet. Ha így tesz, attól kezdve a Bizottság az ügyet a magáénak tekinti, és vállalja érte a felelősséget a nyilvánosság előtt. Kárpáti József semmit sem tett önkényesen. Ellenkezőleg: a nyilvános eljárás minden mozzanatáról tájékoztatott. Ha tehát "súlyos hiba" történt, azt én követtem el. Meggyőződésem azonban, hogy eljárásunk mindeddig helyes volt.

2) A fegyelmi ügy és a jogszabályok: a fegyelmi eljárás jogi eljárás, amelynek során tiszteletben kell tartani a jogi szabályokat, függetlenül attól, hogy ki ellen indult és miért. Bácsfi ellen 2004. november 4-én az ELTE rektora indított fegyelmit azon az alapon, hogy a hallgató "több alkalommal is olyan magatartást tanúsított, amely az egyetemi hallgatói jogállásával összeegyeztethetetlen, az Egyetem hírnevét súlyosan sérti, vagy veszélyeztet, illetve szabálysértést valósít meg." A szöveg az ELTE Hallgatói és Fegyelmi Kártérítési Szabályzata 3. § (2) bekezdésére utal azzal - a későbbiek szempontjából nem jelentéktelen - különbséggel, hogy a szabályzat szerint akkor is indítható fegyelmi, ha a hallgató magatartása révén bűncselekmény valósul meg. A jogszabályi hivatkozás azonban csak az egyik oldala a fegyelmi eljárás megindításának, ezután kellene következnie annak, hogy a fegyelemsértő hol, mikor, milyen módon tanúsított a hallgatói jogállásával összeegyeztethetetlen magatartást. Ilyen tények ismertetésére azonban a december 8-i fegyelmi tárgyaláson egyáltalán nem került sor, ehelyett Déri Balázs, a Bölcsészkar oktatási dékánhelyettese, a fegyelmi bizottság elnöke csupán újságcikkek megjelenési helyét sorolta el.

Minden bizonyíték nélkül állította, hogy közszereplései során Bácsfi "mint az ELTE hallgatója lépett föl"; ennek következtében "az egyetem olyan színben tűnt föl, mint olyan felsőoktatási intézmény, amely támogatja a hallgató jogszabálysértő tevékenységét". Ehhez Te, Géza, még hozzáteszed, "mondják, az Egyetem épületében náci karlendítéssel köszön diákoknak, tanároknak", holott ilyen vád nem hangzott el a fegyelmi tárgyaláson, sőt Déri Balázs kijelentette, "Diána az egyetemen nem terjesztette a világnézetét, tudomásom szerint". A fegyelmi bizottság mindenáron azt akarta bizonyítani, hogy az eljárás nem a hallgató világnézete miatt folyik, hanem azért, mert tudatja, hogy az ELTE hallgatója. A fegyelmi tárgyalás ezen a ponton bohózatba fordult. "Déri Balázs: Milyen módon került a Magyar Nemzet újságírójának a tudomására, hogy Ön az ELTE hallgatója? (...) Kárpáti József: Az a vád, hogy elmondta, hogy az ELTE hallgatója? Déri Balázs: Igen. (...) Megköszönöm, hogy legalább a Latin Tanszéket nem mondta. Bácsfi Diána: Viszont latin idézeteket rendszeresen mondtam az újságoknak. Déri Balázs: Kérem, ezt ne tegye. Nagyon kérem." Végül az ügyvéd dobott mentőkötelet a fegyelmi bizottságnak, emlékeztetve őket arra, hogy a hallgató ellen önkényuralmi jelképek használata miatt büntetőeljárás van folyamatban. Ha a fegyelmi eljárásnak az a vétsége is tárgya, amely miatt a büntetőeljárás folyik, akkor a fegyelmit a felsőoktatási törvény 41. § (1) bekezdése értelmében a büntetőeljárás jogerős befejezéséig fel kell függeszteni. Ezzel be lehetett volna fejezni az ügyet: az egyetem is megtette a magáét, és Bácsfi Diánának is éreznie kell, hogy a feje felett ott lebeg a felfüggesztett eljárás

Az egyetem azonban nem nyugodott bele a kompromisszumos megoldásba. Valakinek eszébe jutott, hogy Bácsfi Diánát két - október 8-án, illetve 23-án - elkövetett szabálysértés ügyében jogerősen elmarasztalták, a fegyelmi eredetileg ezek miatt indul ellene. Nem világos, hogy a január 27-én megtartott újabb fegyelmi tárgyalás, amelynek eredményeképpen a hallgatót két évre eltiltották tanulmányai folytatásától, a felfüggesztett eljárás folytatása volt-e vagy egy új eljárás első és egyetlen tárgyalása. Mindkét "megoldás" súlyos eljárási kérdéseket vet fel, mert a felsőoktatási törvény szigorú határidőkhöz köti az eljárás megindítását, illetve befejezését: ezek között a határidők között a január 27-i tárgyalás sehogy sem fér el. De ez legyen a bíróság dolga, amely elbírálja majd a fegyelmi határozat ellen benyújtott fellebbezést. Közelebbi kérdés a szabálysértési eljárás és a fegyelmi viszonya. Véleményed szerint, Géza, Kárpáti József hivatkozása a közlekedési szabálysértésekre megengedhetetlenül nyegle. Szerintem a fegyelmi szabályzat a nyegle: teljes mértékben az egyetemre bízta, indít-e fegyelmi eljárást valamely, az egyetemen kívül elkövetett szabálysértés miatt. Vagyis egy közlekedési szabálysértés miatt is indíthat, de egy áruházi lopás miatt sem kell indítania. Ha viszont ez így van, akkor a fegyelmi bizottságnak érdemben meg kell vizsgálnia a szabálysértési ügyet, és el kell döntenie, hogy az elkövetett szabálysértés veszélyezteti-e az egyetem jó hírnevét. Ez az érdemi vizsgálat, minthogy a fegyelmi bizottság el akarta kerülni, hogy Bácsfi Diánát a világnézete kinyilvánítása miatt marasztalja el, elmaradt. Bácsfi Diánának nagyon is szüksége volt az ügyvédi segítségre. Laikus létemre megkockáztatom az állítást: az egyetem fegyelmi bizottságának az eljárása meglehetősen elnagyolt, csonka és szakszerűtlen volt. Márpedig az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke értelmében a tisztességes eljáráshoz való jog mindenkit megillet. A rablógyilkost is meg a nyilast is.

3) A szabadságjogok meg a szabadságjogok ellenségei: a Magyar Helsinki Bizottság minden évben jelentést készít az Emberi Jogok Nemzetközi Helsinki Szövetsége számára az emberi jogok magyarországi helyzetéről. Az 2004-es évről készült jelentésünkben felsoroltunk néhány esetet, amikor a rendőrség - a 2002-ben bevezetett gyakorlatát folytatva - betiltott különböző tüntetéseket. A közhiedelemmel ellentétben nem csak szélsőjobboldali csoportok tüntetéséről volt szó. Betiltották a Tibetet Segítő Társaság szolidaritási megmozdulását, a Civilek a Békéért nevű szervezet háborúellenes tüntetését, a Baumag-ügy kárvallottjainak utcai gyűlését, sőt a november 21-ére tervezett diáktiltakozást is az ukrain választási csalások ellen. Jelentésünkben mindezeket a rendőri döntéseket, beleértve a Lelkiismeret 88, illetve a Magyar Jövő Csoport tüntetéseinek betiltását, illetve felosztatását, önkényesnek, jogsértőnek minősítettük. A rendőrségnek ugyanis - ismét ellentétben a közhiedelemmel - egyáltalán nincs joga arra, hogy megakadályozzon rendezvényeket. Törvényes joga csupán arra van, hogy a rendezvény megtartását "a bejelentésben megjelölt helyszínen vagy időben" megtiltsa.

Ráadásul a gumisabályt, amely a betiltást a közlekedés aránytalan akadályozására való tekintettel is lehetővé tette, a törvényhozás az uniós jogharmonizáció érdekében 2004. május 1-jei hatállyal módosította. Jelenleg tüntetés csak akkor tiltható be, ha az "a népképviselői szervek vagy a bíróságok munkáját súlyosan veszélyeztetné, vagy ha a közlekedés más útvonalon nem biztosítható" (1989. évi III. törvény a gyülekezési jogról, 8. § [1] bekezdés). A gyülekezési jogot a magyar törvény a szólás szabadságánál is szélesebb körben védi: a békés gyülekezésnek nincs jogszabályi korlátja. Hogy így legyen, azt elsősorban azok akarták, akik 1988-89-ben az utcára vonulva követeltek demokráciát, törvényben biztosított szabadságjogokat. Most - és 1990 óta már nem először - sokan közülünk megvannak döbbenve azon, hogy a demokrácia, a jogállam a demokrácia és a jogállam ellenségeinek is biztosítja a szólás és a gyülekezés jogát. Ezért ki kell mondanunk - bármennyire utáljuk is a nyilasokat meg a többi, magát "nemzetinek", "radikálisnak" vagy éppen "mérsékeltnek" minősítő, kódszavak mögé búvó antiszemitát és rasszistát -, a Bácsfi Diánának által meghirdetett tüntetéseket a rendőrségnek nem lett volna joga betiltani. Jogsértést ebben az ügyben nem Bácsfi és hívei, hanem a rendőrök követtek el.

4) Bácsfi és a politika: a Bácsfi-ügy egyik legfontosabb vonatkozására Szikinger István hívta fel a figyelmet; kár hogy írása, amely a Beszélő októberi számában jelent meg, nem keltett nagyobb figyelmet. A szerző az MTI szeptember 8-i hírére idézi: "A nemzetbiztonsági kabinet ülésén egységes volt az álláspont, hogy minden törvényes eszközzel meg kell akadályozni a szélsőséges erők - így a magát hungaristának valló Magyar Jövő Csoport - minden olyan akcióját, ami sérti a lakosság jogérzékét, és kárt okoz Magyarország nemzetközi megítélésének. A testület megvizsgálta, milyen jogi és politikai eszközök vannak a helyzet kezelésére."

A nemzetbiztonsági kabinet igen magas szintű testület, vezetője a miniszterelnök, tagjai a belügy- és a külügyminiszter, az igazságügyi és a honvédelmi miniszter, továbbá a polgári titkosszolgálatokat irányító államtitkár. Vajon miért kellett ennek a testületnek éppen Bácsfi Diánáról tanácskoznia? Miért kellett megvizsgálniuk, hogy milyen jogi és politikai eszközök vannak a helyzet kezelésére, amikor tudhatták, hogy ilyen jogi eszközök nincsenek, a politikai eszközöket pedig majd megtalálják azok a pártok és azok szervezetek, amelyeknek a jogérzékét sérti a hungarista szervezkedés. Amelyekét pedig nem sérti - lelük rajta. Vajon tanácskozott-e a nemzetbiztonsági kabinet arról, hogy az ügyesség és a rendőrség miért nem indít vizsgálatot olyan szervezeteknek az ügyében, amelyek híveiket más szervezetek rendezvényeinek megzavarására szólítják fel? Vajon a rendezavarásra való biztatás nem alapozza-e meg, hogy az ügyesség megvizsgálja, törvényes-e a szervezet működése?

Köztudott, hogy a jobboldal Bácsfi Diánát a baloldal ügynökének tartja. Nem kedvelem az összeesküvés-teóriákat. Bizonyos azonban, hogy Bácsfi Diána fellépése kapóra jött a politikai elitnek - mind a bal-, mind a jobboldalnak, továbbá a sajtónak, a rendőrségnek, a titkosszolgálatoknak. 1944. október 15-e két csoport számára történelmi fordulópont: a nyilasok és az úgynevezett mérsékelt jobboldal számára. A hungaristák a Szálasi-puccsot azóta is "jobboldali forradalomnak" nevezik, érthető, hogy ez az ünnepnapjuk. A nem nyilas (?) jobboldal számára viszont október 15-e az a jelképes nap, amelytől kényelmesen elhatárolódhatnak. Ami előtte történt - zsidótörvények, Kamenyec-Podolszk, Újvidék, ukrainai munkaszolgálat, deportálás -, az mind csak történelmi kényszerűség volt, legfeljebb túlkapás, hiba. De hogy ezek a gyűtt-ment proli nyilasok hatalomra kerülhettek, az mégis több a soknál!

Bácsfi Diána alkalmából a Fidesz megtarthatta a maga különbejáratú holokauszt-megemlékezését - megadta a császárnak, ami a császáré, olyan módon, hogy azt a Demokrata sem veheti rossz néven. Az SZDSZ korábban is rendezett megemlékezést az Andrássy út 60. előtt október 15-én: ezek a rendezvények még mínuszos hírként sem kerültek be a sajtóba. Most Bácsfi Diána jóvoltából a kormánykoalíció tízezreket megmozgató demonstrációt szervezhetett. Kíváncsi vagyok, hogy idén októberben, ha Bácsfi Diána lecseng addigra, hányan mennek majd el a reprízre.

A rendőrség végre megmutathatta, milyen keményen lép fel a szélsőségekkel szemben. Bácsfi Diánát bevinni az utcáról a rendőrkapitányságra sokkal egyszerűbb, mint felosztatni a Lelkiismeret 88 tüntetését,

mert tojást hajigálnak a Parlamentből távozó képviselők felé. Ráadásul egy nyilas védelmében még a szélsőjobboldali szervezetek sem fognak tiltakozni: az a nyilas, aki azt mondja magáról, hogy nyilas, biztosan bolsevista ügynök. A sajtó, amely néhány éve történelmi nagyságot csinált Torgyán Józsefből, most új sztárra tett szert. A nemzetbiztonsági kabinet üléseiről, az ülések tárgyáról nemigen szoktak sajtóközleményt kiadni. A mostani "kiszivárogtatásnak" feltehetőleg az volt a célja, hogy jelezze, mindennek, ami történni fog, a titkosszolgálat a kezdeményezője és közvetlenül a kormány a jóváhagyója. Nem számít tehát a jogszerűség, szabad a pálya. A nemzetbiztonsági érdek - vagy inkább: az állítólagos nemzetbiztonsági érdek - és a jogállamiság konfliktusában többnyire az utóbbi húzza a rövidebbet, mostanság már az alkotmányára méltán büszke Amerikában is. A mottóként idézett két szöveg Boross Pétertől, illetve Kádár Jánostól, érzékelteti, milyen rendszereken és világnézeteken átnyúló hagyományai vannak a jog semmibevételének vagy éppen a semmibevételt álcázó felhasználásának.

Csak az a szomorú, hogy ez a nemzetbiztonságilag felfújtt Bácsfi-jelenség annyi tiszteletre méltó intézményt, annyi kiváló szellemet kifordít önmagából. Ha már arra nem képes az ELTE, hogy kimondja, Bácsfi Diána utcai karlengetése nem az egyetem ügye, legalább arra lenne képes, hogy megszervezzon egy épkezláb fegyelmi eljárást. Hiszen mégiscsak az ELTE része az ország első jogi egyeteme. Néhány éve Csór község polgármestere országos felháborodást váltott ki azzal, hogy a zámolyi romák ügye kapcsán kifejtette: az élősdieket az állatok is kivetik maguk közül. Most Váncsa István, ez a kivételesen művelt közíró, az ország egyik legjobb publicistája jut el odáig, hogy az emberi társadalmat csordának látja: "mármost a csorda tagjainak be kell tartaniuk bizonyos szabályokat, hogy a csorda fennmaradjon" (A néMBER és az univerzitás, ÉS, 2005/5.). Váncsa a cikkében idézett filozófusoktól tudhatja (és persze tudja is), hogy az emberi létezés egyebek közt abban különbözik az állati csorda létezésétől, hogy célja nem pusztán a fennmaradás, hanem az egyedben - és talán a társadalomban is - benne rejlő lehetőségek kiteljesítése. Ez pedig nem megy szabadság nélkül - éppen Bácsfi Diána elvbarátai szeretnék az egyént teljes mértékben alárendelni a csorda érdekeinek. Váncsa nagyapáinkra és nagyanyáinkra hivatkozik, akik még rendezett világban éltek, "szürcsölés nélkül fogyasztották az osztrigát, és nemigen mondták el, ki mindenkit öldösnének le, ha rajtuk állna". Nem tudom, az ÉS-olvasók között milyen arányban vannak azok, akiknek nagyanyái szürcsölés nélkül fogyasztották az osztrigát. Az én nagyanyáim közül az egyik talán képes volt erre, a másiknak aligha jutott eszébe, hogy osztrigát fogyasszon. Ami viszont a gyilkolást illeti, a mai közép-nemzedékek nagyszüleinek nem csekély hányada 1938-ban a nyilasokra szavazott, majd tevételesen vagy megértő passzivitással asszisztált a holokauszthoz. További nagyszülők utóbb a kizsákmányolók mint osztály likvidálásán fáradoztak, vagy kórusban kiabálták, hogy Rajk Lászlónak kötelet. Vermesebb nagyszülők mindkét menetben aktívaknak bizonyulhattak. Szerencsés nemzedék a Bácsfi Diánáé: az ő esetében az öldöklésről való kusza beszéd is országos felháborodást vált ki. A nagyapáknál ellenben a különböző öldöklésekben való közvetett vagy akár közvetlen részvétel emlegetése is súlyos tapintatlanságnak számít. Akár a szürcsölés osztriga fogyasztásakor.

Kedves Géza!

Hosszan elkalandoztam, pedig az írásod címében feltett kérdésre egyetlen szó a válasz. Mit védjenek a liberálisok? A jogállamot. A jogállamot, azok esetében is, akik maguk nem tisztelték a jogot, és most lopásért, rablásért vagy éppen emberölésért vannak börtönben, de azért joguk van - volna - mindarra, amit a jogszabályok, papíron, biztosítanak számukra. A jogállamot, azok számára is, akik a jogállam ellenségeinek vallják magukat. Mert a jogállam fennmaradása mindannyiunk létérdeke, akik e köztársaság polgárai, ez ország lakosai vagyunk.

Kőszeg Ferenc

Magyar Helsinki Bizottság